

De ensamkommande asylsökarna och arbetsmarknaden

JAN TULLBERG

Rapporten ”De ensamkommande barnen och den svenska arbetsmarknaden” av Ayan Çelikaksoy och Eskil Wadensjö innehåller en del intressanta uppgifter, men gör tyvärr en analys som är svag och direkt missvisande.

Huvudslutsatsen i Çelikaksoy och Wadensjö (2015) är att ensamkommande flyktingbarn arbetar mer och har högre löneinkomster än andra barn från samma länder, givet en rad bakgrundsfaktorer. En brist med rapporten är att denna jämförelse är av ytterst marginell betydelse; det som verkligen är viktigt är vad denna invandring medför för det svenska samhället, vilket återspeglas i hur rapporten tagits emot i media (se nedan). Skillnader mellan ensamkommande och ”familjekommande” är ett stickspår som ofta ger motstridiga resultat. ”Utan kontroller för några variabler är ensamkommande mindre ofta sysselsatta [än barn som invandrat tillsammans med sina familjer]. Kontrollerar vi för kön, ålder och utbildning så försvinner denna skillnad. Kontrollerar vi dessutom för vistelsetid i Sverige blir resultatet det motsatta” (Çelikaksoy och Wadensjö 2015, s 11).

Den centrala jämförelsen kvantifieras inte, utan den uppmärksamme läsaren får själv klura ut den viktiga frågan, skillnaden mellan ensamkommande och svenskar. Författarna nöjer sig med att skriva att de två grupperna är lika – efter det att forskarna eliminerat inflytandet av att vissa individer inte har någon lön alls och att de anställdas lön påverkas av nivån på deras utbildning. Men utan denna bortplockning av förklarings-

variabler så tjänar den genomsnittlige ensamkommande unge invandraren endast ungefär hälften av den lika gamle svensken i kontrollgruppen. Detta är det centrala resultatet i rapporten, men det finns bara indirekt i texten: ”Vid beräkningarna av löneinkomsterna försvinner den stora negativa koefficienten av att vara ett ensamkommande barn och blir obetydlig för både män och kvinnor jämfört med dem som är födda i Sverige när vi kontrollerar för alla variabler” (s 22). Frågan läsaren ställer är hur jämförelsen ser ut totalt utan justeringar. Ledtråden är ”den stora negativa koefficienten”.

I rapportens sammanfattning är budskapet lika kryptiskt: ”Jämfört med barn födda i Sverige med föräldrar födda i Sverige är löneinkomsten i det närmaste lika hög givet övriga kända karakteristika” (s 25). Detta ska utläsas som att nivån på en persons utbildning påverkar lönen i hög utsträckning hör till ”kända karakteristika”. Då ensamkommande i snitt har mycket lägre utbildning så har de också mycket lägre löner. Men nu bortser rapporten från utbildningens effekt på lönerna och då blir lönerna lika. Att utbildningsnivån i de två grupperna är olika blir något som plockas bort. Likaså att sysselsättningen är 15–20 procent högre för svenskar jämfört med invandrargrupperna (s 14).

En annan svaghet är vad som *inte* analyseras i uppsatsen. När studien påbörjades räknade forskarna säkerligen med att upptäcka en skillnad i utfall mellan ensamkommande och svenskar, som inte förklarades av kontrollvariablerna. Min gissning är att forskarna då skrivit att en möjlig eller trolig förklaring är diskriminering – en vanlig tolkning av den oförklarade löneskillnaden mellan olika grupper i den här sortens studier. Nu fick man ett resultat som *inte* indikerade någon diskriminering, utan det sämre löneutfallet kan förklaras med

REPLIK

Jan Tullberg är docent i företagsekonomi med inriktning på företagsetik från Handelshögskolan i Stockholm och utkom 2014 med boken *Läsningen – en analys av svensk invandringspolitik*. jan@tullberg.org

kontrollvariabler, främst utbildning. Inom många forskningsområden är det ett problem att resultat som inte visar på ett samband underrapporteras. Jag tror detta är särskilt vanligt vid denna sorts studier. Får diskrimineringslitteraturen en stor restpost – dvs belägg för diskriminering – anses det alltid viktigt, men lika relevant för den sanningsökande forskningen är om man får en obetydlig restpost. Detta kunde Çelikaksoy och Wadensjö varit tydligare med. Man kunde ha satt ordet ”diskriminering” på pränt i stället för att undvika denna kontroversiella fråga.

Man kan tycka att det inte är några konstigheter att skriva en rapport med omständlig metod och en snävt avgränsad fråga, så länge det någonstans i rapporten går att reda ut hur man har gått tillväga. Men diffusa rapporter tenderar att bli rejält förvanskade i media och så har också skett denna gång. Rapporten har t ex resulterat i skrivelser i *Dagens Nyheter* och andra media och dessa skrivelser överensstämmer inte med data i rapporterna. När media rapporterar så glömmar de att tala om att det inte är en totaljämförelse med svenskar utan en ”restjämförelse” efter bortplockade variabler. DN skriver: ”De som arbetar har till och med samma snittinkomst som jämnåriga med svensk bakgrund” (*Dagens Nyheter* 2015b). Det står ”samma snittinkomst” fast det borde stå ”halva snittinkomsten”, en inte obetydlig skillnad.

Skribenten i DN:s ledare har fått upp ångan: ”En slutsats man kan dra av Çelikaksoys och Wadensjöes hittillsvarande forskning är att fördomarna mot ensamkommande flyktingbarn inte stämmer. De är inte ’dyrare’ för samhället än andra grupper” (*Dagens Nyheter* 2015b). Jag vet inte om författarna påstått detta i något annat sammanhang, men denna rapport är helt oskyldig till något dylikt besynnerligt påstående. Men det finns

andra märkliga bedömningar i forskningsrapporten som inspirerar *Dagens Nyheter* till påståenden som ”Resultatet måste sägas vara oväntat positivt”, ”En tänkbar förklaring är att de ensamkommande är osedvanligt kapabla individer” och ”Särskilt bra klarar sig pojkar från Afghanistan” (*Dagens Nyheter* 2015a).

Pressen kan naturligtvis missuppfatta avsiktligt så att uppgifterna bättre passar deras politiska agenda utan att forskare har minsta skuld i detta. Men forskarna för denna rapport är inte oskyldiga till att dessa tolkningar görs, utan man skriver på ett sätt som underlättar för just avsiktliga och oavsiktliga missuppfattningar. Hade författarna skrivit ut de två punkterna om stor reell löneskillnad och inga tecken på lönediskriminering, som jag föreslår, så hade journalister förmodligen kommit betydligt mer rätt i sin rapportering.

Vid såväl avsiktliga som oavsiktliga fel i media föreligger en plikt för forskare att uppmärksamma skribenterna på deras feltolkningar. Felaktiga uppgifter ska inte stå oemotsagda och icke-korrigerade. På förekommen anledning finns intresse av att höra vilka åtgärder Çelikaksoy och Wadensjö vidtagit för att korrigera den felaktiga bilden.

I få andra frågor har politiska instanser och media proklamerat vilka resultat de önskar av forskningen lika auktoritärt som när det gäller invandring. Jan Ekberg blev inte bara avpolletterad som expert utan regeringen drog också ett streck över hans rapporter och deklarerade att rätt svar är att ”invandringen inte kostar 10-tals miljarder”. De som hävdar det, såsom undertecknad, avfärdas med att deras åsikt bara är myt nummer 9 på Alliansregeringens lista över ”Myter om invandring”. Listan på förkastliga uppfattningar döptes på Orwellskt maner till ”Tolerans” (Ullenhag 2012).

Denna artikel berör specifikt Çelikaksoy och Wadensjöes rapport. Men

deras rapport är symptomatisk för en större trend av självcensur inom ekonomiområdet. De flesta ekonomiska forskare drar sig undan det kontroversiella invandringsområdet, eller fokuserar på något perifert där ens resultat kan presenteras utan risk för svartlistning. Det råder en akut brist på samhällsrelevanta och självständiga bidrag om invandringens problematik.

REFERENSER

Dagens Nyheter (2015a), "Svårt – men nödvändigt", anonym ledare, 25 juli 2015.

Dagens Nyheter (2015b), "Flyktingbarnen är en tillgång", anonym ledare, 25 augusti 2015.

Çelikaksoy, A och E Wadensjö (2015), "De ensamkommande flyktingbarnen och den svenska arbetsmarknaden", SULCIS rapport 2015:2.

Ullenhag, E (2012), "Myt 9", Alliansregeringens hemsida under namnet "Tolerans".